

ביאורים

ערך רב מאוד מייחסת התורה לעניין הנבואה. מאז שברא הבורא את העולם, והניחו להתנהל, ולהתגלגל כאילו מעצמו, העולם זקוק להתחבר אל בוראו על מנת שהוא יישר אותו, וידריך את בני האדם כיצד להתנהג על פי רצונו. הנבואה היא מעין 'צינור' להעברת רצונו של הבורא אל העולם.

מסיבה זו, התורה מקפידה מאוד גם על קיום דברי הנביא, ומבררת את הדרכים לבדיקת אמיתותו. התורה מלמדת אותנו שאם נביא מתנבא בשם ה', חייב להיות שכל דבר שהנביא אומר שעתיד לקרות, אכן יקרה בפועל, ואם יהיה דבר מסוים שלא יקרה כדבריו, סימן שהנביא הוא נביא שקר. אולם התורה לא פירשה כיצד יכולים לדעת על נביא מסוים שהוא נביא אמת, וכיון שיש מצוה להישמע מהוראות שנותן נביא אמת, וההגדרה שנתנה התורה מלמדת רק מיהו נביא שקר ולא מיהו נביא אמת, צריך להבין מה אמור, לפי התורה, לגרום לנו לסמוך על דברי נביא שאומר לנו דברים בשם ה'.

הר"ן מביא את שיטתו של הרמב"ם, שלפיו מכיוון שכל דברי נביא שהוא נביא אמת אמורים להתקיים בשלמותם, הדרך שלנו לבדוק את הנביא היא על ידי בדיקת אמיתותיו, ואם מה שהנביא הבטיח שיקרה, אכן קרה במלואו, נדע שהוא נביא אמת. אלא שישנן דרכים נוספות לדעת את הטמון בעתיד כמו מבט בכוכבים ועוד, ולכן גם כאשר דבריו אכן קרו בפועל, איננו יודעים בבירור אם הוא נביא אמת או לא, וכדי לאמת את נבואתו, עלינו לבדוק מספר פעמים. רק אם בכל הפעמים דבריו יתקיימו במלואם נדע שהוא אכן נביא אמת, שהרי בשיטות האחרות לא ייתכן שהוא יקלע תמיד לאמת.

בהמשך דבריו יתייחס הר"ן לדברי הרמב"ם הללו.

הרחבות

• נבואה לטובה לא יכולה להתבטל

אָבֶל הַנְּבִיאַ קָל דְּבָרָיו מִתְקַיְמִין. הר"ן מבאר שנבואה טובה לא יכולה להתבטל מכיון שהקב"ה לא חוזר מדברים טובים שהוא מבטיח. זו גם הדרך לבחון את הנביא. אם הוא נביא אמת, נבואותיו הטובות ודאי יתקיימו. מקור דברים אלו הוא בדברי הרמב"ם [הקדמה למשנה ב].

יסוד זה מעורר שאלה על יעקב אבינו: "אבל מה שפחד יעקב אחרי שהבטיחו ה' בטוב באמרו לו: 'והנה אנכי עמך' וכו' [בראשית כח, טו], ומצאנו שפחד פן יספּה שנאמר: 'ויירא יעקב מאד' וכו' [בראשית לב, ח], ואמרו חכמים בזה שפחד מחטא חמור שיתחייב עליו השמדה, והוא אמרם: 'קסבר (חשב) שמא יגרום החטא' [ברכות ד.], משמע מזה שאפשר שיבטיח ה' טובה ויכריעו העונות ולא יתקיים אותו הטוב? דע שאין זאת אלא במה שבין ה' לנביא, אבל חלילה שיאמר ה' לנביא להבטיח לבני אדם טובה בסתם ולא תתקיים אותה הבטחה, לא יתכן דבר זה, לפי שלא היה נשאר לנו במה לאמת את הנבואה, וכבר נתן לנו יסוד בספרו שהנביא יבחן באמתת הבטחותיו" [הקדמת הרמב"ם שם]. הרמב"ם מחלק בין הבטחה שניתנה ליחיד להבטחה שניתנה לציבור. הבטחה שניתנה ליחיד יכולה להתבטל, ולכן חשש יעקב שמא חטא ובגלל זה תבטל ההבטחה. אבל נבואה טובה שניתנה לציבור אינה יכולה להשתנות.

שאלות לדין

בימי בית ראשון הזהיר ירמיהו הנביא במשך שנים רבות מפני החורבן, אך ללא הצלחה. כיצד ניתן לבדוק נביא שמנבא דבר שעתיד להתרחש בעוד שנים רבות, כמו ירמיהו? האם לפי דברים אלו יש חיוב לשמוע לכל אדם שטוען שהוא נביא, ונבואתו אכן התגשמה פעמים מספר?

לעילוי נשמת מלכה בת פנחס גרין ע"ה

והנה צוּתָהּ לָנוּ הַתּוֹרָה בְּכָאן לְסִמּוֹךְ עַל הַנְּבִיאַ אֲשֶׁר יִתְנַבֵּא בְּשֵׁם ה', כְּמוֹ שְׂצוּהָ: "אֱלֹוֹי תִשְׁמְעוּן", וְיַעַד הַעֲנֵשׁ לְמִי שְׁיַעֲבֹר עַל דְּבָרָיו, כְּמוֹ שְׂאָמַר (דברים יח ט): "וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִדְבֹר בְּשֵׁמִי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ".

אָבֶל לֹא בָּאָר בְּמָה יִבְחֹן הַנְּבִיאַ עַד שֶׁנִּדְעַ שֶׁהוּא נְבִיא אֱמֶת וְשֶׁנִּסְמָךְ עַל דְּבָרָיו. וְכְמוֹ שְׂחָשַׁשׁ וְאָמַר (שם שם כא): "וְכִי תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ אֵיכָה נִדְעַ אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא דְבָרוֹ ה'", כֵּן הָיָה רְאוּי לְשַׁאֵל וְלֹאמַר: "אֵיכָה נִדְעַ הַדְּבָר אֲשֶׁר דְּבָרוֹ". וְלִפִּי הַנִּרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה פְּרָק אַחֲרוֹן מֵהַלְכוֹת "יְסוּדֵי הַתּוֹרָה" (פ"י הל' א-ג), שְׂבִפְסוּק זֶה נִכְלָלוּ שְׁתֵּי שְׂאֵלוֹת, כְּלוֹמַר: אֵיכָה נִדְעַ אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא דְבָרוֹ, וְאֵיכָה נִדְעַ אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר דְּבָרוֹ ה', וְתִשְׁוִיבְתָן אַחַת: שְׂכְמוֹ שְׂכִשְׂדֵי דְבַר הַנְּבִיאַ בְּשֵׁם ה' וְלֹא יִבֹּא נִדְעַ בְּבִאוֹר הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא דְבָרוֹ ה', כֵּן מֵה שְׂיִדְבֵר הַנְּבִיאַ בְּשֵׁם ה' וְהָיָה הַדְּבָר הַכֹּל כְּפִי מֵה שְׂאָמַר הַנְּבִיאַ וְלֹא יִפֹּל מִכָּל דְּבָרָיו אֲרֻצָּה^ו, הוּא הַדְּבָר שֶׁנִּדְעַ בְּבִירוֹ שֶׁה' דְּבָרוֹ. וְשַׁאֵל הָרַב זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה לְעֻצְמוֹ (רמב"ם שם ה"א): אֵיךְ נִדְעַ מִצַּד זֶה בְּבִירוֹ שֶׁהַנְּבִיאַ מְדַבֵּר בְּשֵׁם ה', שֶׁהָרִי הַמְעוֹנְנִים וְהַקּוֹסְמִים אֲמֹרִים גַּם כֵּן מֵה שְׂעֵתִיד לְהִיּוֹת, וְמֵה פְרִשׁ בֵּינָם וּבֵין הַנְּבִיאַ. וְהַתִּיר הָרַב זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה הַסִּפֵּק הַזֶּה, שְׂאָמַר: שֶׁהַמְעוֹנְנִים וְהַקּוֹסְמִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶם מִקְצַת דְּבָרֵיהֶם מִתְקַיְמִין וּמְקַצְתָּם לֹא, כְּעִנְיָן שְׂנֶאֱמַר (ישעיה מז יג): "יַעֲמִדוּ נָא וְיִוְשִׁיעֶךָ הַבְּרִי שְׂמִים^ו הַחֲזִים בְּכּוֹכְבִים מוֹדִיעִם לְחֻדְשִׁים מֵאֲשֶׁר יִבֹּאוּ עֲלֶיךָ", אָבֶל הַנְּבִיאַ כָּל דְּבָרָיו מִתְקַיְמִין, שְׂנֶאֱמַר (מלכים ב' י): "כִּי לֹא יִפֹּל מִדְּבַר ה' אֲרֻצָּה". וְלִפְיָךְ כְּתַב הָרַב זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה (רמב"ם שם ה"א) שֶׁהַנְּבִיאַ בּוֹדְקִים אוֹתוֹ פְעַם אַחַר פְעַם, וְאִם נִמְצָא שֶׁיִּתְקַיְמוּ דְבָרָיו כָּלָם כְּמוֹ שְׂאָמַר נִדְעַ בְּלִי סִפֵּק שֶׁהוּא נְבִיא לֵה' יִתְבָּרַךְ, אֵלוֹ דְּבָרֵי הָרַב זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה.

לֹא יִפֹּל מִכָּל דְּבָרָיו אֲרֻצָּה - לֹא יֵהָא דְבַר שְׂלֵא יִתְקִיִּים. הַבְּרִי שְׂמִים - אֲסֵטוֹרוֹלוֹגִים.

